порядок розміщення різних видів дебіторської заборгованості в балансі та ступінь деталізації цих статей приймається суб'єктом господарювання самостійно, і, відповідно, у різних підприємств склад та структура дебіторської заборгованості в балансі будуть різними, на відміну від українського балансу, який жорстко регламентує форму надання цієї статті. Проте директивний характер класифікації у вітчизняному законодавстві має також і суттєві переваги, однією з яких є можливість статистичних досліджень та спостережень через порівнюваність показників, яка втрачається при самостійному виборі підприємством класифікації дебіторської заборгованості.

Отже, можна зробити висновок, що в класифікації дебіторської заборгованості існує ще багато спірних та нерозв'язаних питань. Проте розробка науково обґрунтованої класифікації дебіторської заборгованості має важливе значення, оскільки дозволяє упорядкувати та надати достовірну інформацію про стан розрахунків з підприємством.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: затверджено наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99 (дата звернення: 20.12.2019).

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11 (дата звернення: 20.12.2019).

Саченко С.І.
кандидат економічних наук, доцент
Буяк Л.А.
здобувач другого (магістерського) рівня
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АМОРТИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Амортизація нематеріальних активів є постійним списанням їх вартості у процесі використання, яка дозволяє господарюючим суб'єктам відшкодувати понесені витрати на формування таких активів та створити джерело фінансових ресурсів для майбутнього придбання.

В П(С)БО 8 зазначається, що нарахування амортизації нематеріальних активів (крім права постійного користування земельною ділянкою) здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємством (у розпорядчому акті) при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс). Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання амортизації не підлягають. До нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання належать ті, щодо яких підприємством не визначено обмеження строку, протягом якого очікується збільшення грошових коштів (чи їх еквівалентів) від використання таких нематеріальних активів.

При визначенні строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів слід ураховувати [2]:

- строки корисного використання подібних активів;
- моральний знос, що передбачається;

- правові або інші подібні обмеження щодо строків його використання;
- очікуваний спосіб використання нематеріального активу підприємством;
- залежність строку корисного використання нематеріального активу від строку корисного використання інших активів підприємства.

Для нарахування амортизації нематеріальних активів підприємство може застосовувати строки їх корисного використання, встановлені податковим законодавством.

Виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод підприємство самостійно обирає метод амортизації нематеріальних активів. Найбільш поширеним є застосування прямолінійного методу нарахування амортизації.

Під час розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля, крім випадків [1]:

- коли існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;
- коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці строку корисного використання цього об'єкта.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив уведено в господарський оборот. Суму нарахованої амортизації підприємства відображають збільшенням суми витрат підприємства і накопиченої амортизації нематеріальних активів. Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

Крім прямолінійного методу нарахування амортизації підприємство може обрати інший метод амортизації, який краще враховує форму надходження економічних вигод від використання нематеріального активу. Можливі методи нарахування амортизації визначені у П(С)БО 7. Це зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Термін корисного використання нематеріального активу та метод його амортизації переглядаються в кінці звітного року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни умов отримання майбутніх економічних вигод. Нематеріальні активи з невизначеним

строком корисного використання в кінці кожного року також оцінюються на наявність ознак невизначеності обмеження строку їх корисного використання та за відсутності таких ознак підприємством установлюється строк корисного використання таких нематеріальних активів.

Амортизація нематеріального активу нараховується, виходячи з нового методу нарахування амортизації і строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

При розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля, крім випадків:

- якщо існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;
- якщо ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці строку корисного використання.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання, і припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

Прямолінійний метод нарахування амортизації передбачає рівномірне списання (розподіл) вартості об'єкта основних засобів, що амортизується, протягом строку його експлуатації.

Щорічні амортизаційні відрахування визначаються діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів. Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12.

За виробничим методом нарахування амортизації місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується (первісна за мінусом ліквідаційної) , на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів. Нарахування амортизації при застосуванні виробничого методу починається з дати, що настає за датою уведення об'єкта нематеріального активу у господарський оборот.

Суть прискорених методів амортизації полягає в тому, що на початку експлуатації активів суми нарахованої амортизації значно перевищують амортизаційні суми, нараховані наприкінці строку використання об'єкта.

Згідно з методом зменшення залишкової вартості річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) розраховується як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

Сума амортизаційних відрахувань за останній рік експлуатації об'єкта визначається як різниця між залишковою вартістю об'єкта на початок останнього року експлуатації та його ліквідаційною вартістю:

При використанні методу прискореної амортизації ліквідаційна вартість об'єкта не враховується. Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється.

Кумулятивний метод ще називають методом списання вартості за сумою чисел років. Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

Для нематеріальних активів, які є чутливими до технологічного старіння, беручи до уваги швидкість змін технологій (наприклад, комп'ютерне програмне забезпечення пропонуємо використовувати метод прискореного зменшення залишкової вартості. Це дасть змогу за перші два-три роки списати більшу частину вартості об'єкта. Для нематеріальних активів, які безпосередньо використовують у процесі виробництва продукції, доцільно застосовувати виробничий метод нарахування амортизації, а для ліцензій, знаків для товарів і послуг – прямолінійний.

Список використаних джерел:

1. Попова І. Для бухгалтера інтелектуальна власність - це нематеріальні активи підприємства ***[Електронний ресурс]*** // Дебет-Кредит. - 2008. - № 5 - Режим доступу: http://patent.km.ua/ukr/articles/i74

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 2.11.99 № 242 зі змінами і доповненнями. - Web-журнал «Податки та бухгалтерський облік». - Режим доступу: http://www.nibu. factor.ua /ukr/info/instrbuh